

Н. Б. Шуст,
доктор соціологічних наук, професор

І. О. Капустяк,
студентка

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В УКРАЇНІ (НА ОСНОВІ ПРОВЕДЕНОГО СОЦІОЛОГІЧНОГО ОПИТУВАННЯ)

У статті визначається стан захисту авторського права в Україні. Проаналізовано різні проблеми, які виникають при захисті авторських прав на основі проведеного соціологічного опитування. Особливу увагу зосереджено на способах вирішення таких проблем і покращенні стану захисту авторського права.

Ключові слова: авторське право, стан захисту авторського права, порушення авторського права, плагіат, піратство.

Н. Б. Шуст, І. А. Капустяк

Исследование состояния защиты авторского права в Украине (на основе проведенного социологического опроса)

В статье определяется состояние защиты авторского права в Украине. Проанализированы различные проблемы, возникающие при защите авторских прав на основе проведенного социологического опроса. Особое внимание сосредоточено на способах решения таких проблем и улучшении состояния защиты авторского права.

Ключевые слова: авторское право, состояние защиты авторского права, нарушение авторского права, плагиат, пиратство.

N. Shust, I. Kapustyak

The research of the status of copyright protection in Ukraine (based on a sociological survey)

The article is about current status of copyright protection in Ukraine. It analyzes various problems that arise in copyright protection on the basis of the poll. In the article special attention is paid to the question of fixing these problems and improving the condition of copyright protection.

Key words: copyright, copyright status, time-tion of copyright, plagiarism, piracy.

Постановка проблеми та її актуальність. У зв'язку із процесами, що відбуваються на сучасному етапі розвитку держави, прагненням України вступити у ЄС та посиленням міжнародного співробітництва необхідне чітке регулювання і захист авторських прав, особливо в мережі Інтернет, оскільки кількість порушень вражає. Це зумовлено тим, що законодавство, яке існує на сьогодні, уже не здатне охопити ті процеси, які відбуваються в Україні, і немає чіткого механізму захисту авторських прав.

Аналіз досліджень і публікацій. Дану тему досліджували такі науковці, як М. В. Боруца,

Г. І. Грігор'яц, О. П. Денисюк, О. С. Олійник, Н. Є. Яркіна та інші. Варто зазначити, що у вітчизняній науці досить широко висвітлюється захист авторського права, проте дане питання потребує подальшого вивчення та розгляду, особливо із врахуванням розвитку мережі Інтернет. Також необхідним є дослідження позиції громадян України щодо проблем захисту авторського права та їх вирішення.

Мета даної наукової статті – дослідити сучасний стан захисту авторських прав в Україні. Зокрема, дослідження має такі цілі: визначити рівень порушення авторського права; дослідити

правосвідомість студентів у сфері порушення авторського права; проаналізувати динаміку порушень авторського права на основі проведеного соціологічного анкетування серед студентів Навчально-наукового Юридичного інституту Національного авіаційного університету (далі – НН ЮІ НАУ), а саме серед: 30 студентів 1-го курсу, 46 – 2-го курсу, 50 – 3-го курсу та 24 – 4-го курсу; визначити проблеми та шляхи їх подолання у сфері порушення авторських прав, орієнтуючись на міжнародний досвід.

Виклад основного матеріалу. Підтвердженням того, що Україну ще з 2015 року і до сьогодні визнано найбільш «піратською» країною, тобто країною особливої уваги у сфері порушень авторських прав, є результати проведеного вибіркового соціологічного опитування серед студентів-юристів, де було визначено, що найбільше порушуються авторські права в мережі Інтернет, а саме: 1 курс – 56,7 %, 2 курс – 50 %, 3 курс – 64 %, 4 курс – 54,2 %, це зумовлено тим, що штраф як покарання за піратство є недостатнім, з чим погоджується 56 % студентів НН ЮІ НАУ.

Вилученням та розповсюдженням інформації без згоди на це автора займалося 67,7 % студентів 1-го курсу, 2-го курсу – 89 %, 3-го курсу – 55 %, 4-го курсу – 66,7 %, що у загальному становить 62 %.

Усе це свідчить про низьку правову культуру та правову свідомість у сфері авторського права, що, у свою чергу, веде до численних порушень чинного законодавства, а саме можна виділити наступні проблеми, які потребують нагального вирішення: правовий нігілізм серед населення; незаконне розповсюдження творів авторів, аудіовізуальних творів, відеоігор, комп'ютерних програм, внаслідок чого порушуються авторські права; невиконання звіту 301 у сфері інтелектуальної власності; відсутність ефективних і системних засобів боротьби з порушенням авторського права в Інтернеті; неоновлюваність законодавства відповідно до потреб суспільства; незначні покарання за порушення авторських прав.

Ці та інші проблеми гальмують розвиток держави, роблять її відсталою порівняно з іншими країнами світу, що в кінцевому результаті

приведе до деградації суспільства та втрату свого статусу на міжнародній арені.

На сьогоднішній день щодо нормативно-правових актів у даній сфері, то гарантії захисту авторських прав в Україні закріплено в ст. 54 Конституції, де визначено правову охорону авторського права та свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності [3].

Також законодавство про охорону авторського права базується на Цивільному кодексі України, у якому містяться положення про авторське право, описані в главі 36, яка закріплює, що відноситься до об'єктів авторського права, хто є суб'єктами, їх особисті немайнові та майнові права, а також порядок використання та опублікування твору [12].

Важливим стало прийняття закону України «Про авторське право і суміжні права» (23.12.1993 р.), який здійснює охорону особистих немайнових і майнових прав авторів та їх правонаступників, пов'язаних із створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва. Даний закон визначає, що суб'єктами авторського права є автори творів, їх спадкоємці та особи, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права. У ньому закріплені об'єкти, що підпадають під правову охорону авторського права та строк його дії. Закон передбачає і порядок захисту порушених прав та способи забезпечення позову у даних справах [4].

Серед студентів НН ЮІ НАУ було проведене анонімно опитування з метою визначення стану захисту авторського права в Україні. У загальному, національне законодавство належним чином не забезпечує захист авторських прав, із чим погоджується 77 % студентів.

Якщо розглядати міжнародно-правову охорону авторського права, то вона почалася з приєднанням України до міжнародних договорів. До таких договорів належать: Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів 1886 року, Всесвітня конвенція про ав-

торське право 1952 року, Конвенція про за-
снування Всесвітньої організації інтелек-
туальної власності 1967 року, Угода ТРІПС
1994 року, Угода СНД про співробітництво в
галузі охорони авторського права і суміжних
прав 1993 року.

Також, одночасно зі створенням і удоскона-
ленням нормативної бази в сфері інтелектуаль-
ної власності та приєднанні до міжнародних до-
говорів в Україні була сформована й розвинена
інституційна база, необхідна для забезпечення
набуття, здійснення та захисту прав інтелекту-
альної власності. На сьогодні вона включає дер-
жавні органи, установи та структури, що наді-
лені прямими і непрямими функціями та відпо-
відальністю в сфері інтелектуальної власності,
та судові органи.

Центральна роль у Національній системі ін-
телектуальної власності до травня 2017 року на-
лежала Державній службі інтелектуальної влас-
ності України, створеній у грудні 2010 року, ос-
новним завданням якої була реалізація держав-
ної політики у сфері інтелектуальної власності
та забезпечення дотримання вимог викладених у
спеціальному звіті 301, який щорічно видає
Міжнародний альянс інтелектуальної власності
щодо торгових бар'єрів для американських
компаній і продуктів у зв'язку з законами про
інтелектуальну власність, що стосуються автор-
ського права, патентів і товарних знаків в інших
країнах [6]. (Державна служба інтелектуальної
власності України з 19 травня 2017 року припи-
няє виконувати функції з реалізації державної
політики у сфері інтелектуальної власності: дія-
льність, пов'язану з їх виконанням, відтепер
здійснює Міністерство економічного розвитку і
торгівлі України, зокрема, Департамент інтелек-
туальної власності).

Що ж до Міжнародного альянсу інтелек-
туальної власності (ІПА), то – це коаліція при-
ватного сектору, заснована в 1984 році для
представлення авторсько-правових галузей ви-
робництва США і у двосторонніх та ба-
гатосторонніх зусиллях для поліпшення
міжнародного захисту матеріалів, захищених
авторським правом. До альянсу входить сім тор-
гових асоціацій, кожна з яких представляє
значний сегмент авторсько-правової спільноти

США. Ці асоціації-члени представляють понад
1900 американських компаній, котрі виробля-
ють та розповсюджують матеріали, захищені
законами про авторське право в усьому світі:

– ділове програмне забезпечення (операційні
системи, програмне забезпечення для Інтерне-
ту, браузері, пошукові системи, офісне про-
грамне забезпечення, програмне забезпечення
для управління базами даних, програмне забез-
печення для зелених технологій, програмне за-
безпечення для безпеки, і мобільні технології);

– розважальне програмне забезпечення (ін-
терактивні ігри для ігрових консолей, мобільних
пристроїв, персональних комп'ютерів та Інтер-
нету);

– театральні фільми, телевізійні програми,
домашнє відео і цифрове представлення
аудіовізуальних творів, музичні композиції, за-
писана музика, підручники, книги, довідкові та
фахові видання та журнали, як на друкованих,
так і на електронних носіях [7, с. 39].

Цьогорічний звіт стосовно України Амери-
канським союзом правовласників, а саме
Міжнародним альянсом з інтелектуальної влас-
ності визначив зауваження та рекомендації, у
яких зазначено, що законодавство України не
виконується, незважаючи на прийняття змін до
Закону з виробництва, експорту, імпорту дисків
для лазерних систем зчитування. Україна, за
твердженням зазначеної міжнародної ор-
ганізації, не виконала зобов'язання щодо ре-
алізації Українсько-американської спільної про-
грами дій з боротьби з піратством у сфері оп-
тичних носіїв інформації від 2000 року.

Також Звіт ІПА інформує, що незважаючи
на складне політичне становище дії Уряду
України недостатні і викликають розчарування
у авторів звіту.

Звіт 2017 Міжнародного альянсу з інтелекту-
альної власності визначив, що Україна знову
потрапила до списку найбільш «піратських»
країн, тобто країною особливої уваги, що завдає
серйозного економічного збитку США. До
списку Міжнародного альянсу інтелектуальної
власності цього року, крім України, потрапили
також Китай, Чилі, Індія, Мексика, Росія, Тай-
вань та В'єтнам.

Як зазначається у звіті, Україна з 2015 року залишається країною, де найбільше порушуються права інтелектуальної власності в світі, тому ті самі проблеми, які були підставою для віднесення її до таких країн декілька років тому, залишилися і сьогодні. Це: 1) відсутність ефективних і системних засобів боротьби з порушенням авторського права і суміжних прав в Інтернеті; 2) несправедливе, непрозоре адміністрування системи збору авторської винагороди; 3) відсутність механізмів впровадження ліцензійного програмного забезпечення урядовими установами України [8, с. 81].

Також однією з основних проблем є відсутність ефективного законодавства для боротьби з порушенням копірайту в мережі Інтернет. Йдеться про наявність в Україні організованих злочинних синдикатів. За інформацією ПРА, в Україні продовжують працювати сайти, на яких розміщений «піратський» контент, зокрема великі торрент-трекери. Також, згідно з дослідженням ПРА, за останні декілька років сайти з незаконно розміщеним контентом спеціально перенесли свої сервери до України.

Усе це свідчить про неякісне функціонування законодавства у сфері інтелектуальної власності та невиконанні зобов'язань взятих Україною відповідно до міжнародних стандартів у даній сфері, тому із метою покращення ситуації в Україні щодо охорони авторських прав ПРА у звіті зазначає рекомендації, необхідні для виконання. Це:

– поліпшити правове регулювання організацій з колективного управління, тобто автори та суб'єкти суміжних прав (виконавці, виробники фонограм, організації мовлення) мають виключне право дозволяти або забороняти використання власних творів (фонограм). Як правило, це право гарантує, що твір (його запис) буде використано способами, які відповідають інтересам його творців. Таке право може бути реалізовано найповніше, якщо правовласник особисто приймає рішення про умови використання творів (записів), тобто управляє власними правами самостійно. Щодо управління авторськими правами на індивідуальній основі, то це не завжди є можливим або доцільним.

Наприклад, драматичним театрам незручно укладати договори з кожним автором, п'єси якого вони ставлять. З іншого боку, правовласник також, як правило, не має можливості самостійно відстежувати використання власних творів (записів), вести переговори про виплату винагороди за таке використання та збирати її. Ці функції взяли на себе організації колективного управління майновими правами. Згідно зі ст. 49 Закону України «Про авторське право і суміжні права», де організації колективного управління, уповноважені від імені суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав укладати договори з користувачами, погоджувати під час укладення договору розмір винагороди, збирати, розподіляти і виплачувати зібрану винагороду. На підставі договорів з іноземними організаціями колективного управління винагорода за використання творів і записів в Україні виплачується іноземним правовласникам, а українські правовласники можуть отримувати винагороду за використання творів (записів) за кордоном через вітчизняні організації колективного управління [9, с. 147];

– застосувати кримінальну відповідальність та судове переслідування власників сайтів, які розміщують на безоплатній основі кіно, книги, музику, ПЗ тощо;

– ввести у дію принципи, які б унеможливили використання ліцензій без дозволу правовласників;

– внести зміни до закону про авторське право, закону про телекомунікації та Кодексу про адміністративні правопорушення, з метою сприяння ефективному реагуванню боротьби з інтернет-піратством, в тому числі: забезпечення правових стимулів для провайдерів, які співпрацюють з правовласниками і ефективно борються з інтернет-піратством; визначитися з переліком послуг, які сприяють порушенню авторського права і суміжних прав або які полегшують таке порушення; забезпечити судову заборону порушень в Інтернет, ввести мито для провайдерів та зобов'язати їх надавати інформацію в правоохоронні органи і правовласникам;

– прийняття Закону про колективне управління, в якому би містилися вимоги сформульовані у звіті ПРА за 2015 Special 301: Україна та відповідали б статті 168-ЄС Угоди України про Асоціацію з ЄС, щодо двосторонніх угод з іноземними організаціями та вимогою працювати прозоро і ефективно;

– ввести адміністративні та митні норми права, які б були орієнтовані проти копіювання кабельного мовлення і ретрансляцію публічного сповіщення на радіо і ТБ [10, с. 41].

Тому можна помітити, що кількість проблем у сфері інтелектуальної власності вражає, і тому необхідний чіткий механізм, який би реалізував дані пропозиції. Хоча, на сьогоднішній день уже проведено певні заходи, спрямовані на покращення ситуації, серед яких: закрито заводи з виробництва дисків, створено законодавчу базу, завдяки якій організовано необхідні засади для легального виробництва підприємствами-виробниками дисків.

Також, важливим нововведенням стало посилення відповідальності за статтею 203-1 Кримінального кодексу України, згідно з якою змінено показник настання кримінальної відповідальності за незаконне виробництво, експорт, імпорт, зберігання, реалізацію та переміщення дисків, обладнання чи сировини для їх виробництва, а також диференціюється ступінь тяжкості цього злочину.

Тому, можна сказати, що зрушення у сфері захисту прав інтелектуальної власності відбуваються, але дуже повільно, оскільки відсоток порушення авторських прав залишається дуже високим, що негативно відображається на загальному становищі України. Незважаючи на приєднання до міжнародних договорів та запровадження міжнародного досвіду охорони авторського права, вона залишається однією з країн із низькими стандартами захисту інтелектуальної власності. Тобто, можна виділити наступні проблеми щодо захисту авторського права: неоновлюваність нормативно-правових актів; правова невизначеність багатьох ключових понять або недостатнє їх відпрацювання; відсутність дієвих механізмів захисту авторського права, зокрема належного рівня відповідальності; незначні покарання за порушення ав-

торських прав; суперечливість законодавчих актів у сфері авторського права; неузгодженість норм Цивільного кодексу України і спеціального законодавства в сфері авторського права.

Враховуючи вище викладене, можна зробити висновок про те, що нормативно-правові акти, які регулюють питання щодо захисту авторського права, повинні бути переглянуті та оновлені, адже існуючі на сьогодні норми не дають можливості повноцінного та ефективного захисту авторських прав. При такому перегляді також необхідно виправити існуючі проблеми щодо невизначеності деяких ключових понять, неузгодженості вже існуючих норм, а також суперечливості самих нормативно-правових актів, адже все це негативно впливає на розуміння і ускладнює оперування даними термінами у практиці, зокрема при судовому захисті порушеного авторського права.

Потрібно зауважити, що законодавство України про захист від піратства в авторському праві переважно відповідає міжнародним стандартам. Досить часто певні проблеми виникають у момент, коли необхідна реалізація цих положень. Наприклад, у сфері доказування порушення, пошуку осіб, які винні в порушеннях авторського права та суміжних прав [11, с. 239]. Тобто необхідні для законодавства України зміни повинні бути спрямовані на вдосконалення самої процедури доказування факту правопорушення, пошуку осіб, які порушили законодавство. Зокрема ПРА у своїх рекомендаціях зазначає, що в Україні потрібно поліпшити правове регулювання організацій з колективного управління. Також необхідно переглянути сам механізм реалізації захисту авторських прав для визначення проблем, які ускладнюють процес боротьби із таким явищем як піратство, та для пошуку ефективних і системних засобів боротьби з порушенням авторського права.

Крім того, доцільно було б збільшити покарання за порушення авторських прав. Це б дозволило б не лише припинити деякі вже існуючі порушення авторських прав, а й попередити нові випадки. Зокрема, це стосується власників сайтів, які безкоштовно розміщують об'єкти авторського права.

Також не потрібно забувати про те, що проблема піратства полягає не лише в тому, що воно приносить певним громадянам фінансову вигоду, а й у тому, що більшість населення України не може дозволити собі купувати ліцензійні диски та платити за перегляд фільмів у мережі Інтернет. Саме тому населення надає перевагу піратському, а не ліцензійному контенту, про що свідчать результати анкетування: 63,3 % 1-го курсу, 75 % 2-го курсу, 64 % 3-го курсу, 66,7 % 4-го курсу. Враховуючи це, під час внесення змін до законодавства потрібно брати до уваги не лише позицію правласників, а також і позицію користувачів та осіб, які надають можливість використання об'єктів авторського права та суміжних прав у мережі Інтернет. Для цього також є необхідним впровадження ліцензійного програмного забезпечення урядовими установами України.

Що стосується проблеми низької правової свідомості, то для її вирішення необхідна підготовка, розповсюдження і популяризація юридичної літератури; роз'яснення чинного законодавства щодо авторського права, поширення правової інформації тощо. Важливим є усвідомлення кожною особою власного значення у механізмі захисту авторського права, адже насамперед від громадян залежить, що в Україні буде панувати: закон чи «піратство» та інші порушення авторського права.

Висновки. Таким чином, виходячи із викладеного, на основі проведеного анкетування серед студентів НН ЮІ НАУ, ми дійшли до висновків, що на сьогодні в Україні авторське право хоч і забезпечується та регулюється Конституцією України, Цивільним кодексом України, Законом України «Про авторське право і суміжні права», іншими законами, нормативно-правовими актами, а також міжнародними договорами, але досі залишається незахищеним. Законодавство України про захист авторського права частково відповідає міжнародним стандартам, проте існує багато проблем, які потребують негайного вирішення. До таких проблем, зокрема, відносяться неоновлюваність нормативно-правових актів, їх суперечливість, проблеми реалізації механізму захисту авторського права

у мережі Інтернет тощо. Для покращення нормативно-правового регулювання щодо даного питання необхідно переглянути та удосконалити законодавство щодо авторського права, переглянути механізм реалізації захисту авторських прав для визначення проблем та пошуку ефективних і системних засобів боротьби з порушенням авторського права, збільшити покарання за порушення деяких авторських прав, і найважливіше – це покращити рівень правової культури серед населення, адже 75 % студентів 1-4-го курсів вважає, що в добу Інтернету неможливо позбавитись такого явища, як піратство.

Література

1. *Кемпе В.* Сучасна наукова бібліотека та авторське право: як не порушити закон / В. Кемпе // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2016. – Вип. 44. – С. 141-150.
2. *Борута М. В.* Авторське право як об'єкт адміністративно-правової охорони / М. В. Борута // Право і Безпека. – 2011. – № 2. – С. 147-151.
3. *Конституція України* [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2806. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254>.
4. *Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3792-ХІІ* [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2312. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
5. *Всесвітня конвенція про авторське право 1952 року* [Електронний ресурс] // ЮНЕСКО. – 609. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_052.
6. *Про затвердження Положення про Державну службу інтелектуальної власності України* [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – 1911. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/658-2014>
7. *Денисюк О. П.* Проблеми та перспективи розвитку охорони інтелектуальної власності в Україні / О. П. Денисюк // Адвокат. – 2009. – № 7. – С. 38-41.

8. Олійник О. С. Права інтелектуальної власності в суспільстві знань / О. С. Олійник // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2008. – № 4. – С. 79-83.

9. Яркіна Н. Спільні права інтелектуальної власності: їх виникнення та здійснення / Н. Яркіна // Вісник Академії правових наук України. – 2010. – № 4. – С. 145-155.

10. Брижко В. До питання охорони об'єктів і захисту прав у сфері інтелектуальної власності / В. Брижко // Вісник Академії управління МВС. – 2009. – № 3. – С. 35-48.

11. Грігор'янц Г. І. Захист авторських і суміжних прав від піратства в мережі Інтернет за законодавством України та Російської Федерації / Г. І. Грігор'янц // Актуальні проблеми держави і права. – 2014. – Вип. 72. – С. 236-242.

12. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

References

1. Kempe V. Suchasna naukova biblioteka ta avtors'ke pravo: jak ne porushyty zakon / V. Kempe // Naukovi praci Nacional'noi' bibliote-ky Ukrainy imeni V. I. Vernads'kogo. – 2016. – Vyp. 44. – S. 141-150.

2. Boruta M. V. Avtors'ke pravo jak ob'jekt administratyvno-pravovoi' ohorony / M. V. Boruta // Pravo i Bezpeka. – 2011. – № 2. – S. 147-151.

3. Konstytucija Ukrainy [Elektronnyj resurs] // Verhovna Rada Ukrainy. – 2806. – Rezhym dostupu do resursu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254>.

4. Pro avtors'ke pravo i sumizhni prava: Zakon Ukrainy vid 23 grudnja 1993 r. № 3792-XII [Elektronnyj resurs] // Verhovna Rada Ukrainy. – 2312. – Rezhym dostupu do resursu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.

5. Vsesvitnja konvencija pro avtors'ke pravo 1952 roku [Elektronnyj resurs] // JuNESKO. – 609. – Rezhym dostupu do resursu: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_052.

6. Pro zatverdzhennja Polozhennja pro Derzhavnu sluzhbu intelektual'noi' vlasnosti Ukrainy [Elektronnyj resurs] // Kabinet Ministriv Ukrainy. – 1911. – Rezhym dostupu do resursu: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/658-2014>

7. Denysjuk O. P. Problemy ta perspektyvy rozvytku ohorony intelektual'noi' vlasnosti v Ukraini / O. P. Denysjuk // Advokat. – 2009. – № 7. – S. 38-41.

8. Olijnyk O. S. Prava intelektual'noi' vlasnosti v suspil'stvi znan' / O. S. Olijnyk // Biblioteko-znavstvo. Dokumentoznavstvo. Informologija. – 2008. – № 4. – S. 79-83.

9. Jarkina N. Spil'ni prava intelektual'noi' vlasnosti: i'h vynykennja ta zdijsnennja / N. Jarkina // Visnyk Akademii' pravovyh nauk Ukrainy. – 2010. – № 4. – S. 145-155.

10. Bryzhko V. Do pytannja ohorony ob'ektiv i zahystu prav u sferi intelektual'noi' vlasnosti / V. Bryzhko // Visnyk Akademii' upravlinnja MVS. – 2009. – № 3. – S. 35-48.

11. Grigor'janc G. I. Zahyst avtors'kyh i sumizhnyh prav vid piratstva v merezhi Internet za zakonodavstvom Ukrainy ta Rosijs'koi' Federacii' / G. I. Grigor'janc // Aktual'ni problemy derzhavy i prava. – 2014. – Vyp. 72. – S. 236-242.

12. Cyvil'nyj kodeks Ukrainy [Elektronnyj resurs] // Verhovna Rada Ukrainy. – Rezhym dostupu do resursu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.